

NOVEMBER 2023

AKUTPLAN FOR HAVMILJØET

– Sammen om at få livet i vores fjorde og indre farvande tilbage

Det danske vandmiljø, og i særdeleshed det danske havmiljø, er i en historisk dårlig tilstand. Livet i fjordene og de kystnære havområder er væk, der er ikke flere fisk tilbage, og år for år breder det kvælende iltsvind sig.

En alt, alt for stor forurening med næringsstoffer til vores vandmiljø er den helt afgørende årsag til den dårlige tilstand. Men også fiskeri med bundslæbende redskaber har en negativ effekt – både på havbunden og de levesteder og opvækstområder, som fisk, dyr og planter er helt afhængige af, men også ved at hvirvle op i bunden og dermed i de næringsstoffer, der ligger bundet heri.

Der er derfor behov for akut handling.

Danmarks Sportsfiskerforbund præsenterer her sine 10 bud på konkrete indsatser, der skal genskabe et sundt og robust havmiljø. De 10 bud løser ikke kun udfordringer med havmiljøet, men bidrager desuden positivt til andre natur- og biodiversitetsmålsætninger, og matcher dermed blandt andet EU's Naturgenopretningsforordning, EU's Biodiversitetsstrategi og Vandrammedirektivet.

1. Udtagning af landbrugsjord med fokus på ådalene

De danske åer og ådale er særligt værdifulde, når det kommer til at binde CO₂ og omsætte næringsstofferne kvælstof og fosfor. Ådalene skal derfor tages ud af intensiv landbrugsdrift og have en multifunktionel funktion. Dermed kan de indfri flere samfundsefterspurgte mål, såsom reduktion af CO₂-udledning, omsætning af næringsstoffer, opnå god økologisk tilstand i åer og kystvande samt forbedre rekreative muligheder på samme tid. Ådalene kan ved oversvømmelser forsinke vandets afstrømning og derfor medvirke til at sikre nedstrøms liggende byer og anden vigtig infrastruktur.

Der er samlet set behov for at reducere kvælstofudledningen med 1/3, hvilket kræver, at man udtager 400.000-600.000 hektar landbrugsjord af intensiv drift, hvoraf ca. 170.000 hektar er lavbundsjord. Her er det vigtigt at prioritere ådalene, som kan bidrage til flere målsætninger for miljø, natur og klimasikring.

2. Tværministeriel Taskforce

Udtagningen af lavbundsjord (ekstensivering) går for langsomt. Siden 2021 er der kun udtaget 187 hektar ud af de aftalte 100.000 hektar. Godt 30.000 hektar er under behandling, men der er behov for et markant højere tempo.

Vi anbefaler derfor, at Regeringen nedsætter en tværministeriel taskforce, der skal fungere som én indgang for lodsejere og kommuner, når de skal arbejde med og behandle udtagning af landbrugsjord samt benytte sig af andre virkemidler, der skal reducere kvælstofudledningen til vandmiljøet. De administrative ordninger, der understøtter dette arbejde, er i dag spredt på flere ministerier og styrelser – og dermed præget af tunge bureaukratiske processer.

Taskforcen bør desuden også have til opgave at foretage en grundig screening af lavbundsjord og ådale med henblik på at udpege, hvor der er behov for tilbageholdelse af vand, fjernelse af kvælstof/fosfor, potentiale for biodiversitet, m.m.

En lignende ordning/taskforce er netop blevet præsenteret i forbindelse med ambitioner om udbygning af VE og PtX-anlæg på landjorden.

3. Ekspropriation

De frivillige kollektive virkemidler har slået fejl. Det bliver derfor nødvendigt, at staten gennem ekspropriation sikrer fremdrift i udtagningen af lavbundsjord og ekstensivering af ådalene. Ekspropriation er allerede anvendt i andre samfundsbundne opgaver som fx infrastruktur-projekter, og vi mener, at opgaven med at nedbringe udledningen af kvælstof og sikre et vandmiljø i god økologisk tilstand bør ligestilles med dette.

Lavbundsprojekter og projekter med multifunktionel jordfordeling har tidligere været afhængige af fuld, frivillig opbakning af alle involverede lodsejere. Det har resulteret i langsommelige processer og projekter, der er faldet pga. få lodsejeres modstand. Det kan undgås ved ekspropriation imod fuld erstatning.

Den vigtigste lov på området er Grundloven, som dikterer, at ekspropriation kun må ske, hvor almenvellet kræver det, ifølge lov og mod fuldstændig erstatning. Det betyder konkret, at der kun kan eksproprieres til projekter, som kommer samfundet til gode.

4. Forbedrede og forenklede tilskudsordninger

På grund af statsstøtte-regler kan man i dag ikke kombinere EU-medfinansierede tilskudsordninger, f.eks. til CO₂-reduktion og næringsstoffereduktion, på samme areal. Disse regler bør man efterse med henblik på at få tilpasset tilskudsreglerne, så CO₂- og kvælstofindsatser samt andre kan kombineres og dermed lettere opnå finansiering – til gavn for flere formål.

Danmarks fortolkning af EU-lovgivningen i forhold til udtagning af lavbundsjord er pt. ”at der kun gives tilskud til projekttiltag, der er nødvendige for at opnå klimaeffekten.” Dette bør udfordres, så kvælstofindsatsen kan blive en del af en samlet indsats for klima og vandmiljø.

Man bør desuden samle de økonomiske puljer, der er oprettet inden for natur- og klimatilpasning, hvor det er muligt.

Multifunktionel jordfordeling (MUFJO) viste sig at være et godt værktøj til at screene et større areal for mulige løsninger. MUFJO blev tildelt 150 mio. kr. i forbindelse med tørkepakken (2018), og disse gjorde, at der i projektarealerne blev gennemført mange gode indsatser. Vi foreslår, at der skal afsættes et beløb på næste finanslov, og at det skal forblive en fast pulje. Puljen skal sikre hurtig og udbredt igangsættelse af jordfordelingsprojekter med høj prioritering af vandmiljøindsats.

5. Målettet indsats mod de hårdest belastede kystområder

Visse fjorde og kystområder er særligt udsatte for iltsvind og bliver år efter år hårdt ramt. Skal disse områder ikke kollapse helt, er det nødvendigt med en prioriteret indsats, hvor man sætter disse

vandoplande øverst på den politiske og administrative agenda. Det drejer sig om Limfjorden, flere østjyske fjorde, Lillebælt og det sydfynske øhav.

Parallelt skal man inddrage retentionskortet, som kan bidrage til viden om en mere præcis og effektiv indsats af næringsstofreduktionen.

6. Måltrettet regulering med fuld kraft fra 2025

Den nye, målrettede kvælstofregulering skal indføres med fuld kraft fra 2025. Her indfører man målrettede kvælstofkvoter for hver enkelte landmand. Kvoter skal tildeles på baggrund af, hvor meget kvælstof der maksimalt kan udledes til et havområde for at kunne sikre god økologisk tilstand. Udvikling af det nye retentionskort skal fremskyndes, og kortet skal implementeres i kvotereguleringen hurtigst muligt.

7. Forbyd fiskeri med bundslæbende redskaber i de indre farvande

Forholdene i de indre farvande og fjordene (ICES-område 22, 23 og 24 samt Limfjorden, Mariager Fjord og Randers Fjord) er så dårlige, at vi mener, at alle former for redskaber, der berører bunden – bortset fra snurrevod – så hurtigt som muligt skal udfases fra fiskeriet i disse områder.

Bundtrawl gør bundforholdene mindre komplekse og dermed mindre velegnede som levesteder for en række dyr og planter. Det handler ikke kun om forandrede bundstrukturer, men også om, at tangskove på havbunden forsvinder, og eventuelle sten flyttes. Fiskeri med bundtrawl kan derfor medføre nedsat diversitet og lavere forekomst af dyr som snegle, muslinger og krebsdyr og derved medføre en reduceret eller ændret fødetilgængelighed for fiskebestandene.

Bundtrawl hvirvler desuden havbundens sediment op i vandet, hvilket fører til mere uklart vand og flytning af sediment. Det kan påvirke fiskeæg og -larver, som er mindre mobile end voksne og er afhængige af specifikke områder at vokse op i. En rapport fra 2020 om bestanden af østersøtorske i den svenske del af Østersøen antyder, at en vigtig forudsætning for genopretning af den østlige torskebestand vil være at beskytte opvækstområder mod trawlfiskeri. Det samme kan/vil gøre sig gældende i den danske del af Østersøen. Bundtrawl kan også øge produktionen af mikroalger og derved begrænse væksten af ålegræs og tang. Der er en reel risiko for, at der aflejres sediment på ålegræsset, eller at væksten af alger oven på ålegræsset øges som følge af brugen af bundtrawl. Begge dele medfører en begrænsning i ålegræssets udbredelse.

Brugen af bundtrawl begrænser desuden bundens evne til at omdanne nitrat fra gødning til frit kvælstof. Det betyder, at områder, hvor der foregår fiskeri med bundtrawl, har lavere modstandsdygtighed over for kvælstofforurening og dermed kan rammes hårdere af algeopblomstring og iltsvind.

Ved at friholde havbunden for bundtrawl kan den bedre bidrage til at beskytte havet mod effekterne af kvælstofforurening, og desuden har en velfungerende havbund evnen til at lagre kulstof og derfor fastholde CO₂ i havet. Fiskeri med bundtrawl forstyrrer denne fastholdelse af kulstof.

8. Fortsat stop for nye og større havbrug

Den daværende S-regering sagde i august 2019 stop til nye eller større havbrug i de danske farvande. Det stop bør den nuværende Regering fastholde.

Havbrug udleder næringsstoffer, kobber, foderrester og fiskefækalier urensset og direkte i havet fra de åbne netbure, der typisk ligger kystnært. Produktionen af fisk og dermed udledningen af næringsstoffer sker i sommerhalvåret, hvor havmiljøet er særligt sårbart for tilførsel af næringsstoffer.

Danmark bør i stedet satse på at være et teknologisk foregangsland, når det kommer til fiskeopdræt i lukkede, recirkulerede anlæg på land med mindst muligt miljøaftryk. Her er et enormt potentiale hvad angår udvikling og salg af teknologi og *know how*.

9. Opskalere den marine naturgenopretning

Marin naturgenopretning i form af udplantning af ålegræs, udlægning af stenrev og etablering af muslingebanker er en vigtig brik i at få livet tilbage i de kystnære områder, hvor opvækst- og levesteder for fisk og bundlevende smådyr er forsvundet.

Danmarks Sportsfiskerforbund udfører med støtte fra VELUX FONDEN projekt Kysthjælper, der netop engagerer lokale frivillige i arbejdet med at udplante ålegræs og etablere stenrev og muslingerev.

Vi oplever, at sagsbehandlingen og indhentning af tilladelser kan være en tung og svær proces. Der er behov for at skabe enkle processer, der baner vejen for mange flere frivillige projekter inden for marin naturgenopretning. Der bør desuden afsættes økonomi og ressourcer til en mere koordineret landsdækkende indsats, så den marine naturgenopretning kan få turbo på.

10. Øvrige indsatser

Udover de foregående 9 mest centrale anbefalinger bør Regeringen også arbejde med en række andre områder og indsatser, der også har betydning for den samlede miljøtilstand i vores indre farvande.

Det gælder bl.a.:

- En strammere regulering af råstofindvinding, klapning og kystsikring
- En ny og mere stram vejledning om håndtering af spildevand, herunder brugen af blandingszoner
- En styrket forvaltningsplan for skarver og sæl
- En omlægning af landbrugsstøtten, der skal øge motivationen til grøn omstilling af landbrugsbedrifter. Det kan ske ved at flytte flere midler fra søjle 1 (direkte støtte) til søjle 2, der støtter projekter i landdistrikterne med fokus på blandt andet klima og miljø.